Duray Miklós emlékezete Herczegh Gézára Nagykaposon

Írta: Felvidék.ma -

2013.11.18.

A jogtudósnak szülőhelyén, Nagykaposon emléktáblát lepleztek le november 16-án. Az avatáson részt vett Áder János, Magyarország köztársasági elnöke, aki magánlátogatáson járt a Felvidéken. Beszédet Duray Miklós mondott.

Herczegh Géza 1928. október 17-én született Nagykaposon. Édesapja Herczegh Károly Nagykaposon volt a járásbíróság vezetője, édesapja halála után a család Budapestre költözött. Herczegh Géza 1951-ben a Szegedi Tudományegyetemen szerez jogi diplomát, szakmai területe elsősorban a

nemzetközi jog. Tudományterületeket átívelő kutatásokat végzett a nemzetközi jog szociológiája terén.
Herczegh Géza akadémikus a Hágai Nemzetközi Bíróság első és eddig egyetlen magyar tagjának állítottak emléktáblát a nagykaposi Magyar Ház falán november 16-án.
A táblaavató ünnepségen részt vett, és a táblánál koszorút helyezett el, Áder János Magyarország köztársasági elnöke, aki szombaton magánlátogatásra érkezett Nagykaposra.

Herczeg Géza Áder János feleségének, Herczeg Anitának az édesapja. Áder és családja Nagykaposra érkezése előtt meglátogatta Herczeg Géza apjának, Herczeg Károlynak a sírját is. A pálóci temetőben mintegy kétszázan vettek részt a megemlékezésen, a falu vezetése is fogadta a magyar köztársasági elnököt. Ajándékba a pálóci asszonyok fából és kukoricahéncsból készített hagyományos Betlehemet adtak.

A nagykaposi táblaavató ünnepségen a vendégeket Gábri Rudolf, a Magyar Ház vezetője köszöntötte. Avató beszédet Duray Miklós mondott, majd Herczegh Géza özvegyével, Herczegh Melindával közösen leplezték le az emléktáblát.
Duray Miklós így emlékezett: "Herczegh Géza, jogtudós 2010 januárjában bekövetkezett átlényegülése óta Nagykaposról, a szülőhelyéről is sugározza szellemiségét a magyar világba – ezt a csak emberi forrásból eredő, nem megújuló, hanem folyamatosan termelődő energiát.
Akárcsak a huszadik század egyik legnagyobb írója, az egyetemes és magyar műveltség eltulajdoníthatatlan része, Márai Sándor, aki esetében ugyancsak lényegtelen, merre élte életét, mert sugárforrása Kassáról ered. Madách Imre az egyetemes kultúrának elmozdíthatatlan építőeleme az Ember Tragédiájának alkotója Losonchoz közeli szülőhelyéről, Alsósztregováról és ottani nyughelyéről világít nekünk, még ha nagy műve a világ összes jelentős könyvtárában fellelhető is. II. Rákóczi Ferenc fejedelem, aki ugyancsak ennek a szellemi táptalajnak és a bodrogközi Borsinak a szülöttje, akit Széchenyi István előtt kimondatlanul is a legnagyobb magyarnak tartottunk, ma már a

kassai Szent Erzsébet dómból követi jelképes figyelemmel botladozásainkat a történelem útján, mi pedig időnként oda zarándokolunk, annak megerősítésére, hogy nem vagyunk tévelygők.

Ők, együttesen nem csak a helynek, hanem az emberiség egyetemességének a géniuszai. De gondolkodásuk és kötődésük miatt – noha élték életük egy részét San Diegoban, Rodostóban vagy Hágában – elsősorban a mieink. Említhetnénk erre példaként Pázmány Pétert, aki ugyancsak ennek a kétszáz éven át a nemzet végváraként szolgáló térségnek a szülöttje, aki szerzetesi nemzetek fölöttisége ellenére a nemzet és az ország egységesülése érdekében volt híve egyszerre a „bársonyos újrakatolizálásnak” és a vallásszabadságnak. Ezt a szellemi üzenetet sugározta ide, a közeli nagyváradi születése ellenére a messzi Rómából vagy a honi Nagyszombatból. És azok a református prédikátorok, mind a negyvennégy, akik lelkük, szívük és elkötelezettségük révén vállalták a gályarabságot a szolgálatért, példát mutattak az itthoniaknak és a nagyvilágnak, akárcsak az eperjesi vésztörvényszék áldozatai a Habsburg-féle korai abszolutizmus durva korszakában, a kereszténység szégyenkorában. Felemelő érzés a nyomdokukban járni.

A szolgálat szent ügy. Nincs melléknévi változata. A legteljesebb kifejezése: Isten szolgája. Lebocsátkozva a földre: az ember szolgája. Jelentését visszafordítva: miniszter, amin nem a kékfénnyel villogó autók előkelő utasait kell értenünk, hanem a közszolgát. Ami ez alatt van, vagy kényszerként

jelenik meg, az maga a szolgaság.

Herczegh Géza a nemes szolgálatot választotta feladatul és életcélul. Utódai, remélhető, hogy őt tekintik zsinórmércének.

Kezdjük a számadást életének emberöltőnyi kiteljesedésétől.

Pécsett a Janus Pannonius Egyetemen 1967-ben sajátosan kezdte újra

szakmai életét, mert egyetemi diplomájának megszerzését követően Budapesten, a kommunista államhatalom központjának közelségében, hozzá hasonlatos értékközpontú felfogást magáénak valló ember nem futhatott be szakmai karriert.
Noha sohasem tudhatjuk hol születik a szellemi értékfelismerés, hol van a meghatározódás kezdete. Lehet, hogy itt a közelben Pálócon volt ez a kezdet, ahol ifjúkorának a nyarait töltötte? Vagy az önérlelés szempontjából a második világháború végének szörnyű tapasztalatai jelentették ezt, amit a „Foggal és körömmel”, halála előtt két évvel megjelent regényében foglalt össze, a Vörös Hadsereg által elkövetett szörnyűségeket összegezve?
Az életmű egyes részleteit azonban nem külön-külön kell vizsgálni, hanem folyamatában. Szakmai, tudósi arcélének kialakulása és kiteljesedése szempontjából nagyon fontos nevelőapjának történészi hivatása, ami okán szellemi és szakmai kibontakozása Szegedhez kötötte. Itt kezdte egyetemi tanulmányait, két kitűnő szellemű ember befolyása alatt. Az egyik, szakmailag is meghatározó egyéniség Búza László volt, a magyar folyamatosság letéteményese, aki apai öröksége és hangsúlyozottan önmaga révén – Sárospatak, Kolozsvár, Szeged szellemi háromszögében élte a nemzetnek és az oktatásnak elkötelezett életét. A másik, talán ismertebb, Bibó István, aki a második világháború utáni magyar értelmiségi gondolkodás meghatározó személyisége volt, aki Szekfű Gyula hatására el tudott rugaszkodni a tudálékos és vaskalapos rögeszméktől és megalkotta a magyar közelmúlt „érted haragszom, nem ellened” elvű kritikusi megközelítését lehetővé tevő látásmódot. Aki magatartásával is példát állított, egyedüliként ő maradt a helyén Nagy Imre Kormányának tagjai közül 1956. november 4-én.
Aki ilyen emberek között érik felnőtté, akinek ilyen hatások nyomán véglegesül szakmai és erkölcsi

elkötelezettsége és finomodik értékrendje, az hozzájuk hasonló lesz. Így talán érthetőbb, hogy az 1960-as években miért nem találta a helyét Budapesten, pontosabban miért nem találtak ott számára helyet. Emiatt kellett Pécsre mennie, ami az ottaniaknak javára szolgált — és az ő

javát is szolgálta. Ekkor vált Pécs a humán gondolkodás sajátos magyar szellemi központjává.
Herczegh Gézát illetően azonban lehet, hogy pontatlanul értelmezem az emberi arcél, a magatartás, a szakmai hivatás elmélyülésének és az értékrendi elkötelezettségnek az érlelődését. Vannak nagy egymásra találások is, keresés nélkül, az értékek, a belső energiák, vonzások okán. Valószínűleg erről is szó van az ő
esetében, hiszen nincs egy pillanatnyi megingása az életpályája során, ami azt jelenti, hogy mindezek az értékközpontú hajlamok genetikailag benne találtattak. Nem mindegy, hogy hol és kitől születik az ember – a körülmények a benne rejlőt csak kidomborítani, vagy elnyomni tudják.
Itt született Nagykaposon, szülei a helyi és a környékbeli szellemi elithez tartoztak, ami nem származási, hanem öntudati kérdés. Lényege a szellemi és a gondolkodási függetlenség valamint az ezen a szinten való közösség- és társkeresés. Eszerint épült fel családja is. Nincsenek véletlenek, még ha léteznek is kivételek.
A magyar társadalomban a jogászi szakmával kapcsolatban a 19. század végétől kialakult egy rosszhiszemű értékítélet, aminek több oka volt, ezt most ne boncolgassuk. Ennek a vetületében annál fontosabbak a kiemelkedő példák, amik áttörték az előítélet korlátait. Herczegh Géza egyike ezeknek. Nem csupán a szakmaiságára gondolok, amit a beavatottakon kívül csak kevesen tudnak megítélni, mint ahogy a pillangó szépségével sem törődik az érintésével álmából felriasztott ember, ha odacsap. Herczegh Géza értelmiségi személyiségével kapcsolatosan az a leginkább figyelemre méltó, hogy nem volt elkötelezettje semmilyen rögeszmének, előre meghatározott szemléletnek, látásmódnak. Felszabadult értelmiségi volt, aki a tényeknek hitt és a saját értékítéletében bízott, ugyanakkor végtelen türelmességgel hallgatta végig mások véleményét. A kettőnk közötti kapcsolatból ez az élmény hagyott bennem legmélyebb nyomot.
Nagy ritkaság, hogy egy szakembernek, egyetemi tanárnak, akadémikusnak nincsenek rögeszméi. Nincs előre lecövekelt ítélete, nem tartozik valamelyik iskolához, szemléleti áramlathoz, nem igazodik valamely szakmai sodráshoz.

Herczegh Géza szellemileg független ember volt, akit egyetlen gondolat tudott gúzsba kötni: mi lesz a sorsa nemzetének és szülőföldjének, ami az elszakítottságban találtatik. Történeti, hangsúlyozottan mondom, nem történészi tanulmányai is erről tanúskodnak. Nem illeszthetők az akadémiai történelem-szemléletbe, nem bonyolódik bele a félrevezető vitákba, nem kényszerül mások buta gondolatainak idézésére vagy értelmezésére. Saját véleményt alkot, ezért hiteles.
A pécsi Janus Pannonius Egyetemen eltöltött évtizedei olyan értékes emberi kapcsolatok kialakítására is alkalmasak voltak, amire talán másutt nem nyílt volna lehetőség. Egyeteme közgazdaság tudományi és jogi diák- és oktatói csereszerződést kötött az Egyesült Államok-béli Pennsylvania államának Indiana városában lévő alapítványi egyetemmel az IUP-vel. Itt ismerkedett meg a mátyusföldi származású Chászár Ede professzorral, ennek az amerikai egyetemnek az oktatójával, akivel több, mint egy évtizedes szakmai és emberi kapcsolata alakult ki. Ma már mindketten a túloldalról szemlélnek bennünket bírálva és elnézőn.

Ennek a kapcsolatnak is köszönhető, hogy sok-sok magyar diák ismerkedhetett meg Amerikával és ugyanannyi amerikai fiatal a magyar honnal. Lehet, hogy egyszer ennek is lesz gyümölcse? Sajátos módon a kettőnk közötti kapcsolat is ezzel a közvetítéssel jött létre. Ez is oka annak, hogy itt állok emléktáblája előtt.
Az emléktábla emlékhely és emlékezőhely. Emléket állít az eseménynek vagy a lezárt sorsú embernek. A nap embere, korunk divatja vagy talán alattomossága okán nagyrészt önző, mert úgy befolyásolják, ne legyenek emlékei. Aki nem ismeri a múltat, őrajta vagy őáltala el lehet követni minden korábbi gazemberséget. Az emlékektől, a múltjától megfosztott ember képlékeny, mert nincs áramlási medre. Akik az emlékhelyet állítják, a társadalom emlékezetének megőrzését is vállalják. Vállalják a parti őr szerepét, hogy ne váljunk parttalanná. Herczegh Géza életműve kitűnő támpontunk lehet ennek a vállalásnak a teljesítésében” – mondta Duray Miklós az emléktábla leleplezésekor.

Felvidék.ma
Fotó: Varga Tibor